

KRYPTONIM „ABSOLWENCI”.

Nabór pracowników naukowych do IBJ w roku 1955

Janusz Leciejewicz

Uchwała Rządu PRL nr 419/55 z dnia 4 czerwca 1955 r. powołała do istnienia Instytut Badań Jądrowych przy Polskiej Akademii Nauk z siedzibą w Warszawie. Tym samym zakończył się prawie półtoraroczny okres działalności dwóch tajnych, bliźniaczych jednostek, których zadaniem było przygotowanie budowy w Polsce doświadczalnego reaktora jądrowego z moderatorem grafitowym. Dyrektorem nowego instytutu mianowany został prof. Andrzej Sołtan, a jego zastępcą doc. Bronisław Buras, obaj z Wydziału Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego (UW). Jeszcze w czerwcu dyrekcja nowego instytutu podjęła dwie ważne decyzje, a mianowicie, o utworzeniu „Działu Szkolenia”, którego kierownikiem został prof. Jerzy Pniewski z Wydziału Fizyki UW oraz o naborze pracowników naukowych do nowego instytutu spośród absolwentów wydziałów matematyki, fizyki i chemii Uniwersytetu Warszawskiego (UW), Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej UMCS), Uniwersytetu Poznańskiego (UP) i Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (UMK). W porozumieniu z Oddziałem Kadr, którego kierownikiem był wtedy oddelegowany przez wyższe władze Zdzisław Ślusarczyk, do dziekanatów wyżej wymienionych uczelni wysyłani byli pracownicy byłego już Zakładu Fizyki Częstek Elementarnych PAN, którzy wraz z dziekanami typowali ostatnich absolwentów jako kandydatów do pracy w IBJ. Na przykład, w Uniwersy-

tecie Poznańskim rozmowy takie prowadził mgr inż. Jerzy Aleksandrowicz. Osobom, które zostały zakwalifikowane i wyraziły zgodę na podjęcie pracy w IBJ zmienione zostały obowiązujące wtedy po ukończeniu studiów nakazy pracy i były one przyjmowane do pracy w dniach od 28 sierpnia do 1 września na okres od 1 września 1955 r. do połowy roku 1958. Podpisywały one również deklarację o zachowaniu tajemnicy służbowej. Uczestnicy kursu spoza Warszawy zakwaterowani zostali w tzw. kwaterach przejściowych⁽¹⁾ mieszczących się w mieszkaniach w nowych blokach, po kilka osób w jednym lokalu. Wobec panującego w tym czasie w mieście ogromnego głodu mieszkaniowego, fakt przydziału kilkunastu nowych lokali świadczyć mógł o wadze, jaką władze przywiązywały w tym czasie do rozwoju atomistyki. Nie udało się dotrzeć do pełnej listy uczestników kursu. Spis odtworzony został na podstawie informacji udzielonych przez kilku uczestników tego kursu w roku 2013 i dokumentów osobowych niektórych zmarłych już uczestników. Tam gdzie udało się dotrzeć do wiarygodnych danych podany jest rok urodzenia i rok zgonu⁽²⁾, uczelnia, która skierowała daną osobę oraz przydział do Zakładu IBJ po ukończeniu kursu⁽³⁾. Wykłady rozpoczęły się w czwartek 1 września w Instytucie Fizyki UW przy ulicy Hożej 69, a następnie krótko po tym przeniesione do świetlicy na terenie IBJ przy ul. Dorodnej 16. Nie udało się dotrzeć

⁽¹⁾ Adresy niektórych kwater przejściowych i nazwiska zamieszkujących je uczestników kursu. Kwatery zostały zlikwidowane ostatecznie w roku 1959, a mieszkania przyznane indywidualnym pracownikom IBJ. Lokatorzy niektórych kwater: ul. Szanajcy 16: Janina Oleksy, Irena Pietrzak, Hanna Węglarczyk, ul. Nowolipki 12: Andrzej Deptuła, Czesław Deptuła, Kazimierz Majchrzak, Stanisław Rykowski, Alfred Stroka, ul. Śnadeckich 10: Andrzej Deptuła, Jerzy Jastrzębski, Mieczysław Mielcarski ul. Nowolipki 14: Tadeusz Dobrowolski, Janusz Mika, Waław Nazarewicz, Jan Tys, Eugeniusz Warda, Osiedle Grochów 2: Tadeusz Dobrowolski, Edward Maliszewski, Waław Nazarewicz, Jan Tys, Eugeniusz Warda.

⁽²⁾ Rok urodzenia i zgonu podane są w przypadku tych zmarłych osób, dla których dane te ustalone zostały na podstawie kilkunastu portali INTERNETU i innych dokumentów. Niestety, liczba osób o których wiadomo, że już nie żyją, jest znacznie dłuższa.

⁽³⁾ Zakłady wchodzące w skład IBJ w dniu 1 stycznia 1956 r. Zakład 1-a Fizyki Jądrowej – kierownik prof. Andrzej Sołtan, Zakład 1-b Fizyki Jądrowej – kierownik doc. Włodzimierz Żuk (od 1 czerwca 1956 – doc. Bronisław Buras), Dział Energetyki Jądrowej (Zakład 1-c Fizyki Jądrowej, od 1957 r. – Zakład IX Inżynierii Reaktorowej) – kierownik mgr inż. Waław Frankowski, Zakład II Fizyki Jądrowej w Krakowie – kierownik prof. Henryk Niewodniczański. W roku 1959 Zakład ten został przekształcony w samodzielny Ośrodek Fizyki Jądrowej w Krakowie, a w 1961 r. w Instytut Fizyki Jądrowej, Zakład III Elektroniki – kierownik doc. Juliusz Keller, Zakład IV Technologii Chemicznej – kierownik, mgr inż. Olgierd Biskupski, Zakład V Radiochemii – kierownik dr Ian Campbell, Zakład VI Promieni Kosmicznych – prof. Marian Danysz, Zakład VII Teorii Jądra Atomowego – doc. Józef Werle, Zakład VIII Chemii Analitycznej – kierownik doc. Jerzy Minczewski, Dział Szkolenia – kierownik – prof. Jerzy Pniewski, zastępca mgr Sławomir Chojnacki. Rozwiązany w końcu 1956 r.

Lista słuchaczy kursu

Lp.	Imię i nazwisko	Instytucja
1.	Arkuszewski Jacek	UW (F) Z1-c IBJ
2.	Bartenbach Maria	UW (F) Z1-b IBJ
3.	Bednarski Stanisław	Główny Urząd Miar i Wag
4.	Charytoniuk Janusz	UMCS (Ch) ZV IBJ
5.	Dembiński Wojciech (1934-2006)	UMK (Ch) ZV IBJ
6.	Deptuła Andrzej	UP (Ch) ZIV IBJ
7.	Deptuła Czesław (1934-2010)	UMK (Ch) ZV IBJ
8.	Deszczak Tadeusz (1931-1997)	UMCS (F) Z1-b IBJ
9.	Dobrowolski Tadeusz	UW (F) ZVI IBJ
10.	Fidelis Irena Katarzyna (1933-1998)	UW (Ch) ZV IBJ
11.	Filipkowski Andrzej (1931-2000)	UW (F) ZVI IBJ
12.	Fołgińska (Gronowska) Aleksandra Lidia	UP (Ch) ZV IBJ
13.	Głowińska (Rozmarynowicz) Marta	? ZVIII IBJ
14.	Kwapisiewicz (Jaskólska) Halina	UW (Ch) ZVIII IBJ
15.	Jaskóła Marian	UP (F) Z1-a IBJ
16.	Jastrzębski Jerzy	UP (F) Z1-a IBJ
17.	Kornicki Jan	UJ (F) ZII Kraków
18.	Kotlińska Barbara	UMCS (Ch) ?
19.	Kuchowicz Bronisław (1932-1978)	UWrocl. UW (Ch)
20.	Łazarski Stanisław	UJ (F) ZII Kraków
21.	Majchrzak Kazimierz	UP (Ch) ZIV IBJ
22.	Marcinkowski Andrzej	UP (F) Z1-a IBJ
23.	Mielcarski Mieczysław	UMK (Ch) ZV IBJ
24.	Maliszewski Edward	UMCS (F) Z1-b IBJ

Lp.	Imię i nazwisko	Instytucja
25.	Mika Janusz	UMCS (F) Z1-c IBJ
26.	Modrzejewski Antoni (1931-1991)	UMCS (F) Z1-b IBJ
27.	Nazarewicz Waław	UMCS (F) Z1-b IBJ
28.	Niewodniczański Tomasz (1933-2010)	UJ (F) ZII Kraków
29.	Oleksy (Lesińska) Janina (1931-2008)	UW (Ch) ZV IBJ
30.	Otwinowski Stanisław	UW (F) ZVI IBJ
31.	Pietrzak (Stachowicz) Irena	UMK (Ch) ZVIII IBJ
32.	Rykowski Stanisław (1929-1996)	UOdessa (Ch) ZIV IBJ
33.	Rymaszeńska Maria	UMCS (Ch) ZV IBJ
34.	Sosnowski Ryszard	UW (F) ZV1 IBJ
35.	Stroka Alfred (1933-2008)	UJ (Ch) ZV IBJ
36.	Sujkowski Ziemowit (1933-2006)	UW (F) Z1-a IBJ
37.	Strzyżewska Bożena (1933-1988)	UW (Ch) ZVIII IBJ
38.	Szydłowska Władysława	UMK (F) Z1-b IBJ
39.	Szymańska (Deptuła) Danuta	UW (Ch) ZIV IBJ
40.	Szymański Jerzy (1933-1961)	UW (F) Z1-a IBJ
41.	Tomasiakiewicz (Gołkowska) Anna Brygida	UMCS (Ch) ZVIII IBJ
42.	Tys Jan	UMCS (F) D.Szkol. IBJ
43.	Warda Eugeniusz	UMCS (F) D.Szkol. IBJ
44.	Węglarczyk (Dobrowolska) Hanna	UMK (Ch) ZVIII IBJ
45.	Zubik Stanisław (1933-2011)	UMCS (F) ZII Kraków
46.	Żmijewska Wanda (1933-1999)	UP (Ch) ZVIII IBJ
47.	Żuberek Jadwiga (1932-1959)	UMK (F) Z1-c IBJ
48.	Żylicz Jan	UW (F) Z1-a IBJ

do pełnego spisu wykładowców oraz tytułów wykładowców i ćwiczeń. Lista wykładowców opiera się na informacjach uczestników⁽⁴⁾. Ćwiczenia z fizyki jądrowej prowadzili mgr Konrad Blinowski oraz słuchacze kursu mgr Ryszard Sosnowski i mgr Jan Żylicz, w tym czasie asystenci w Zakładzie Fizyki Jądra Atomowego UW. Do personelu prowadzącego ćwiczenia zostali również dokooptowani spośród absolwentów ci fizycy, którzy posiadali już pewne doświadczenie w postępowaniu z materiałami radioaktywnymi. Powołanie na kurs absolwentów zaraz po ukończeniu studiów spowodowało, że w zakładach naukowych IBJ związanych z fizyką

i chemią znalazła się znaczna liczba bardzo młodych pracowników nauki. Była to dalekosiężna w skutkach inicjatywa ówczesnej dyrekcji IBJ, gdyż w ciągu następných lat, osoby te wniosły liczący się wkład w rozwój badań naukowych i technologicznych w dziedzinie szeroko pojętej atomistyki. Większość osób z listy uczestników uzyskała stopień naukowy doktora, wiele habilitowało się. Osiem osób uzyskało tytuł naukowy profesora nauk: chemicznych – Irena Fidelis; fizycznych – Marcin Jaskóła, Jerzy Jastrzębski, Andrzej Marcinkowski, Janusz Mika, Ryszard Sosnowski, Ziemowit Sujkowski i Jan Żylicz.

⁽⁴⁾ Lista wykładowców oparta została na informacjach od uczestników kursu. Promieniotwórczość i reakcje jądrowe – wykłady: prof. Jerzy Pniewski, prof. Andrzej Sołtan, Wydział Fizyki Uniwersytet Warszawski, dr Andrzej Hryniewicz, prof. Leopold Jurkiewicz, prof. Henryk Niewodniczański, Wydział Fizyki Uniwersytet Jagielloński, Teoria reaktorów jądrowych – wykłady: dr Janusz Dąbrowski; ćwiczenia: dr Zdzisław Szymański, mgr Jerzy Sawicki, Fizyka reaktorów: mgr Cyryl Dąbrowski, Detektory promieniowania jądrowego – wykłady: Denis Arthur O'Connor, Radiochemia – wykłady: prof. Ignacy Złotowski – Wydział Chemii Uniwersytet Warszawski, Chemia aktywności – wykłady: prof. Włodzimierz Trzebiatowski, Wydział Chemii Politechnika Wroclawska, prof. Bogusława Jeżowska-Trzebiatowska, Wydział Chemii Uniwersytet Wroclawski, Radiobiologia – wykłady: prof. Dawid Shugar, Wydział Biologii Uniwersytet Warszawski, Chemia Izotopów – wykłady Ian Campbell.

*Bartenbach (Tomczak)
Maria*

*Dembiński Wojciech
(1934-2006)*

Deptuła Andrzej

*Deptuła Czesław
(1934-2010)*

*Fidelis Irena
(1933-1998)*

Maliszewski Edward

Mika Janusz

Nazarewicz Wacław

Pietrzak Irena

*Strzyżewska Bożena
(1933-1988)*

Szymańska Danuta

*Żmijewska Wanda
(1933-1999)*

fot. z archiwum Janusza Leciejewicza

Podziękowania

Informacje przedstawione w niniejszym opracowaniu zostały uzyskane od uczestników kursu dla absolwentów: Marysi (Tomczak) Bartenbach, Andrzeja Deptuły i Jego Małżonki Danuty, Janusza Miki, Wacka Nazarewicza i Ireny Stachowicz z domu Pietrzak, a także prowadzącego ćwiczenia Konrada Blinowskiego. Wszystkim składam serdeczne podziękowania.

Ponieważ w zamyśle autora opracowanie niniejsze ma posiadać charakter dokumentu, a nie udało się dotrzeć do oryginalnych danych dotyczących kursu, będzie on wdzięczny za ewentualne uzupełnienia i sprostowania, które prosi o przesyłanie na adres: j.leciejewicz@ichtj.waw.pl

*prof. dr hab. Janusz Leciejewicz,
Instytut Chemii i Techniki Jądrowej,
Warszawa*